

Türk Düşüncesinde Müziğin Önemini Nietzsche ile Düşünmek¹

Leyla KILINÇ*

Özet

Sesin ve doğada mevcut olan canlı cansız her varlığın ayrı bir tılsımının olduğuna inanan Türkler için müzik de yaşamın bir tılsımıdır. Türk geleneklerinin mayası da diyebileceğimiz müziğin, Türk düşünce sisteminde hem sosyal hem politik, hem de dinsel bir işlevi vardır. Altay dağlarının eteklerinde neşet eden ilk Türk topluluğu ve İlk Türk devleti olarak bilinen Hunlar için müzik nihilist duyguların kaynağı olmaktan ziyade; doğaya özdeş bir sesin toplumu ayakta tutacak geleneklerin sosyal bir mayası olmuştur. Hunlar için müziğin bu anlamı yine Göktürkler ve Uygurlar için de yaşamın canlı ve güçlü bir formülü olmuştur. İlk Türk kaynakları olarak kabul edilen Göktürk kitabelerinde de Türkler için müziğin devletin gücünü ve büyüklüğünü temsil eden işlevi vurgulanmıştır. Tarih nehrinin bu yakasında Türkler için müziğin anlamı yukarıda belirttiğimiz şekilde akış halindeyken; nehrin diğer kıyısında Alman filozof Nietzsche için de müzik yaşamda etkinliğin, canlılığın ve kültürün en önemli mayasıdır. Öyle ki Nietzsche, müziğe yüklediği bu anlamdan dolayı dostu ve yoldaşı Wagner'in sanatının son meyvelerini (özellikle Parsifal) kıyasıya eleştirmiştir. Literatür taramasına dayalı betimsel ve analiz yöntemli bu çalışma, ilk Türk devletleri olan Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar' da müziğin işlevini Nietzsche felsefesindeki müzik yorumu ile birlikte değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Düşüncesinde Müzik, Kültür, Nietzsche, Sanat

The Importance of Music in Turkish System of Thought With Nietzsche

Abstract

Music was also a talisman of life for the Turks, who believed in the separate talisman of sound and every living or non-living being in nature. Music, which we can call the origin of Turkish traditions, has both a social, political and religious function in the

¹ Bu makale, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde (Bişkek/Kırgızistan) 23-25 Kasım 2023 tarihleri arasında düzenlenen, IV. Uluslararası Türk Uygarlığı Kongresi'nde sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

*Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi/ MEB Felsefe Grubu Öğretmeni.

ORCID NO: 0009-0008-8575-363x-

Turkish thought system. For the Huns, who originated at the foothills of the the Altai Mountains and were known as the first Turkish state. Music was rather a source of nihilistic emotions; it is a social ferment of a voice identical to nature and of traditions that will keep society alive. This meaning of music for the Huns has also been a lively and powerful formula of live for the Göktürks and Uyghurs. Göktürk inscriptions, which are also considered the first Turkish sources, are an element that represent the power and greatness of music, especially the state, in Turks. While the meaning of music for the Turks on this side of the river of history is as stated above; for the German philosopher Nietzsche on the other side of the river, music is the most important leaven of activity, liveliness and culture in life. So much so that Nietzsche would harshly criticize the last fruits of his friend and comrade Wagner's art (especially Parsifal) due to this meaning he attributed to music. This descriptive and analytical study based on literature review aims to think and analyze the function of music in the first Turkish states, the Huns, Gokturks and Uyghurs, together with the concept of music in Nietzsche's philosophy.

Key Words: Music in Turkish Thought, Culture, Nietzsche, Art.

GİRİŞ

Türk Kültürü, Selenge-Orhun kıyılarında, M.Ö. 3000-2500 yıllarında başlamıştır. Yaklaşık olarak 6000 yıllık geçmişe sahip olan Türk müziği de Türklerin Altay Dağlarının güneybatı eteklerinde oluşturdukları kültür ile hemen hemen aynı yaştadır (Kaya, 2012: 95). Türkler müziği oluştururken ilk başta, doğadaki seslere, özellikle göksel olaylardaki seslere yönelmişler ve bu seslere güçlü anlamlar yüklemişlerdir. Gök gürültüsü, şimşekler, doğa olaylarının en güçlü sesleri olduğu için devleti ve onun işleyişini gök gürlemesine benzetmişlerdir, mesela nebet davulu törenlerini gök gürlemelerine; bayraklarını da şimşek ve yıldırımlara, kılıçlarının parlamasını ve çıkardıkları sesleri ise şimşeğe benzetmişlerdir (Ögel, 2002: 270-271).

Ayrıca Türk kültür ve geleneğinin önemli bir figürü olarak bilinen Kamlar toplumunun hem din ve bilim adamı, hem doktoru, büyücüsü hem de müzisyenidirler (Vural, 2016:69). Kamların yaptığı müzik insanların ve hayvanların üzerinde etki etme, bir çeşit büyü amaçlı kullanılmıştır. Türkler, tapınma ve büyüün yanı sıra, savaşta da müzikten yararlanmışlardır. Daha sonraları ise topluluktan devlet oluşumuna gidilmesiyle birlikte tapınma ve büyü amacı gütmeyen, askeri ve sivil amaçlı müzikler de yapmaya başlamışlardır (Uçan, 2000: 18). Yani müzik hem zevk, neşe, eğlence ve hüznün ifadesi hem de devlet-millet birliğini simgeleyen, savaşta orduyu coşturan, ayrıca iyi ruhları çağıran, kötü ruhları kovan bir kültür mayası olmuştur (Ögel, 1987: 4-5). Bu bilgiler bize müziğin Türkler için gücün sembolü anlamına geldiği ve yaşama karşı olumlu ve canlı kalmanın etkili bir yöntemi olduğunu göstermektedir. Türklerin müzikten faydalanırken, müziği gücün bir simgesi

olarak ele almalarının felsefi karşılığını anlamak için Nietzsche'nin müzikle ilgili görüşleri bu çalışmanın araştırma konusudur. Nietzsche bir yaşam filozofudur ve Ona göre insanın ortaya koyduğu her şey insandaki güç istencinin bir nedenidir. Yani insanın gerçekleştirdiği bütün etkinlikler bütün kurduğu sistemler yapılar güç istencinin bir tezahürüdür. Buradan hareketle Nietzsche'nin sanatı ve müziği nasıl değerlendirdiğine baktığımızda ise sanat, insanın güdülerinden ve arzularından bağımsız bir etkinlik değildir. Hatta tam tersine, güç istencinin uyarıcısıdır. Yani insan sanatın müziğin önemli etkisiyle yaşama karşı ve yaşamın trajik yüzüne karşı olumlu ya da olumsuz bir tavır takınmaktadır. Nietzsche'ye göre müzik insanda yaşama karşı varoluşa karşı amor fati kavramına uygun coşkun bir duyguyu besler. Nietzsche bu coşkun duyguyu dionizyak bir tavır olarak adlandırır. Böylece insan, yaşamdaki hangi hikâyenin kurgusu ile karşılaşır karşılaşırsa; bu kurgunun edilgen bir unsuru değil aksine bu kurguyu yeni baştan ve yeni değerler yaratarak yeniden oluşturan aktif bir unsurdur. İşte sanat ve müzik insanın yarattığı bu değerlerin en baş aktörüdür. Bu çalışmada, Türk kültüründen hareketle müziğin işlevi felsefi bir perspektiften ve hassaten Nietzsche felsefesinin müzik yorumu çerçevesinden ele alınmıştır.

HUN KÜLTÜRÜNDE MÜZİĞİN İŞLEVİ

Yapılan kazı bilimsel bulgulara göre Altaylılar ilk Türk topluluğudur. Hunlar ise bu topluluktan devlet kurarak tarih sahnesine çıkan ilk Türkler olarak M.Ö. 4. Yüzyılda Altay dağlarının güneybatı eteklerinde kurulmuşlardır. Tarih sahnesine çıkan bu iki Türk topluluklarında ve özellikle Hun devleti zamanında müzik gücü ve iktidarı sembolize etmektedir. Bu nedenle taht görevini üstlenen hakanlara egemenlik göstergesi olarak davul ile sancak takdim edilmektedir. Ayrıca, Hunlar, bilinen ilk askeri müzik topluluğu olan Tuğ Takımı'nı kuran devlettir. Tuğ, Orta Asya Türk devletlerinde devletin simgesidir ve çeşitli siyasi, askeri görev ve rütbeyi de simgeler (Anadol, 2007: 630). Hunların resmi ve dini çalgısı olan davul da devletin varlık, bağımsızlık ve egemenlik simgelerinden biridir (Uçan, 2000: 22).

Hunlarda kutsal sayılan bir müzik aleti olan kopuz, güneşi, ayı, kopuzun telleri, eşik kısmı ise yeri göğü sembolize etmektedir (Güvenç, 1991: 22). Türklerde kutsal sayılan bir başka müzik aleti ise davuldur. Davul çalmak kutsal bir olaydır ve hangi amaçla vurulursa vurulsun törensel bir yaklaşımla icra edilir ve sesi her işitildiğinde herkes dikkatle dinlerdi. Davul ayrıca İslâmiyet'ten önceki Türk devletlerinde han, hakan, kağan, tanhü, şanyü, ve ilteber gibi çok çeşitli unvanlar alan hükümdarların alâmetleri arasında; örgin (taht), otağ (hakan çadırı), tuğ (sancak), kotuz (sorguç) ile birlikte bulunmaktadır (Çandarlıoğlu, 2003: 96).

Hunlar müziği bir savaş taktiği olarak da kullanmışlardır. Müziğin sesi çok uzaklardan duyulan ve gitgide yaklaşan bir gök gürültüsüne benzetilerek, düşmanın üzerine korku salmayı hedeflemişlerdir, düşmanın moralini bozup, düşmanda savaşacak güç bırakmayarak, düşmanı teslim almayı ve savaşı en kısa zamanda bitirmeyi hedeflemişlerdir. Böylece daha az zayıflık da verilmiş olacaktır (Tanrıkorur, 2005: 22).

GÖKTÜRK KÜLTÜRÜNDE MÜZİĞİNDE İŞLEVİ

Tarihte Türk adının ilk kez bir devletin adının içinde yer aldığı Göktürk devletinin önemli hükümdarı Bilge Kağan'ın (683-734) Orhun kitabelerindeki şu sözleri Göktürk devletinin kültüre verdiği önemi ortaya koymaktadır: 'Türk Oğuz beyleri işitin, üstte gök çökmedikçe, altta yer denizi delinmedikçe ilini töreni kim bozabilir?' Bu sözler Göktürklerin sağlam bir kültür ve gelenek üzerine kurulu olduğunun bir ifadesidir. Göktürkler de selefleri olan Hun devleti gibi sağlam bir gelenek ve göreneğin mayasına müziği de katmışlardır. Hunların müziğe yükledikleri anlam Göktürk devleti için de geçerli olmuştur. Şunu belirtmeliyiz ki; Göktürklerde müzik, yalnızca yapısı ve niteliğiyle değil, aynı zamanda devletin ve toplumun adıyla, sanıyla da Türk müziği olmuştur. Göktürklerde, devletin varlığının gelişmesiyle birlikte tapınma ve büyü amacı gütmeyen, askeri ve sivil amaçlı müzikler de yapılmıştır (Uçan, 2000: 18). Askeri amaçlı müzik bir ordu unsuru olarak görülmüş adeta bir silah gibi kullanılmıştır. Askeri müziğin dinamik ve coşkulu tesirinin verdiği şevk ile düşmanın üzerine daha fazla bir motivasyon ve öz güven ile gidilmiştir. Kendi ordusuna şevk ve öz güven veren bu müzik, düşman ordusunda da tam tersi bir etki yaratmış, korku unsuru olmuş ve motivasyonlarını kırmıştır (Pirgon, 2014: 65).

UYGUR KÜLTÜRÜNDE MÜZİĞİN İŞLEVİ

Göktürk Devleti'nin de varisi konumunda olan Uygur Devleti Doğu Türkistan'da kurulmuş ve Asya topraklarının önemli bir bölümünde varlıklarını sürdürmüştür. Yüzyıllar boyu Gök Tanrı inancını benimseyen Türkler, Uygurlarla birlikte farklı inanç yapılarıyla tanışmıştır. Budizm, Şamanizm ve Mani dinlerini benimsedikten sonra Uygurların gelenek ve göreneklerinde değişiklikler olmuştur. Uygurlar'a kadar savaşarak topraklarını genişleten Türkler, Uygurlarla birlikte savaştan uzaklaşan ve yerleşik yaşama düzenini benimseyen bir yaşam biçimine geçmişlerdir ve bu şekilde Türk kültür hayatında oldukça önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir (Vural, 2012: 69). Uygurların Mani dinini seçmesinin sonucu olarak Türk Kültürünün gelişmesi ve derinleşmesi söz konusu olmuştur. Bu gelişim ve değişim kendisini müzikte de göstermiştir. Ataları gibi tam göçer ya da yarı göçer olmadıkları için savaş gerekçeleri tam olarak bitmese de gözle görülür bir şekilde azalmıştır. Bu durum, tuğ takımlarının savaşlardan ziyade sosyal ve dini olaylarda ya da devlet işlerinde daha çok kullanılmaya başlanmasına

sebepe olmuştur. Yani müzik Uygurlarda askeri amaçlı değil, sosyal amaçlı kullanılmıştır. Özetle, Uygurların farklı din ve kültürleri benimsemiş olmaları sebebiyle askeri kurumların ve devlet kurumlarının işleyişinde kullanılan müzik kültürünü de etkilemiştir, bu durum tuğ takımlarında çalgı çeşitliliğinin artmasına sebep olmuştur. Uygurların farklı kültürlerle ilişkileri sebebi ile tuğ takımının savaşta kendi ordusunu motive etme, karşı tarafın moralini bozup korkutma işlevinin yanında devlet töreni, gelen misafirlerin karşılanması ve halka önemli olayların duyurulmasında da kullanılmıştır (Altınölçek, 2015: 243-248).

TÜRKLER İÇİN MÜZİĞİN İŞLEVİNİ NİETZSCHE FELSEFESİ İLE DÜŞÜNMEK

Nietzsche (1844-1900) 19. yy Alman filozofudur. Çocukluğunda sıkı bir din eğitimi, sonrasında üniversitede filoloji eğitimi daha sonra ise felsefe eğitimi almıştır. Henüz doktora eğitimini tamamlamadan, hocası Friedrich Wilhelm Ritschl'ın (1806-1876) referansı ile 1869 yılında 25 yaşında iken, Basel Üniversitesi Klasik Filoloji kürsüsünde profesör unvanı ile dersler vermeye başlamıştır. Daha sonra ağır sağlık sorunları ile baş edemeyip üniversitedeki görevinden ayrılmıştır. Üniversiteden ayrılrsa bile eserler vermeye devam etmiştir. Kaleme aldığı eserlerinin üzerinden bir buçuk asır geçse de eserleri hala çok okunmakta ve başucu yapılmaktadır. İnsanlar Onun kitaplarında hala güncelliğini koruyan metinleri bulabilmektedirler. Çünkü Nietzsche bir yaşam filozofudur. Öncelikle şunu belirtelim ki Nietzsche'ye göre insanın ortaya koyduğu her şey insandaki güç istencinin bir nedenidir (Nietzsche, 2020: 651). Yani insanın yaşama dair bütün değerlendirmeleri, kurduğu bütün sistemler yapılar güç istencinin bir tezahürüdür. Buradan hareketle sanatı ve müziği nasıl değerlendiriyor diye baktığımızda ise şunu görürüz: insanı ve yaşamı güç istenci olarak gören Nietzsche, sanatı ve müziği de bu çerçevede değerlendirir. O, 19. yy Alman romantizmini birçok eserinde bu sebeple eleştirmiştir. Sanat sanat içindir anlayışı realitede karşılığı olmayan bir ifadedir ve sanatın çıkarsız olması düşünülemez Ona göre. Sanat, insanın güdülerinden ve arzularından bağımsız bir etkinlik değildir. Hatta tam tersine, güç istencinin uyarıcısıdır. Yani sanat ve müzikle insan, yaşama karşı ve yaşamın trajik yüzüne karşı olumlu ya da olumsuz bir tavır takınmaktadır. Nietzsche'ye göre müzik insana, yaşama ve varoluşa karşı amor fati kıvamında bir duruş bir tavır sergileme imkanı verir. Nietzsche amor fati öğretisini ilk kez *Şen Bilim* adlı eserinde dile getirmiştir. Nietzsche ayrıca *Putların Alacakaranlığı* adlı eserinde müzik için hem yaşamda müziğin olmamasının büyük bir hata olacağı ifadesini kullanmış (Nietzsche, 2010:8) hem de yaşamda müziğin sesinin duyulmamasının her şeyin ölmüş olduğu anlamına geldiği ifadesini kullanmıştır. Ona göre müzik yaşamın canlılığının sesini duymaktır, bu coşkuyu hissetmektir (Sorgner, 2022: Introduction).

Müzik varoluşun haklı çıkarılmasının zaferidir adeta. Nietzsche için en önemli problem varoluşun haklı çıkarılmasıdır. Yani insanın yaşamın tüm acılarına, belirsizliklerine karşı dionizyak bir tavırla yaşamın yüzüne bengi bir olumlama ile bakmasıdır asıl olan. Bu dionizyak tavır ise ancak müzikle ortaya çıkabilirdi. Müzik Nietzsche için ne Platon örneğinde olduğu gibi bir araç ne de Schopenhauer örneğinde olduğu gibi istemeyi susturmanın yegane medet kapısıdır (Nietzsche, 2010:72-73). Nietzsche için müzik, yaşamın yadsınmasını yazgisına kazımış bütün nihilistik unsurlara karşı bir kalkan görevi görmektedir. Nietzsche'nin bütün bir Batı felsefesini kıyasıya eleştirmesinin temel sebebi de budur. Nietzsche hem *İyinin ve Kötünün Ötesi* adlı eserinde hem de *Güç İstenci* adlı eserinde bütün bir Batı felsefesini ve filozofları eleştirir. *Güç İstenci* adlı eserinde nihilizmin tekinsiz bir misafir olarak Batı toplumunun kapısına dayandığına dikkat çeker (Nietzsche, 2020:25). Çünkü Ona göre, Batı felsefesi decadence yaşayan yani çürüme ve bozulma yaşayan bir toplumun felsefesidir. Bu nihilistik durumdan dolayı insanlar varoluşlarını saçma anlamsız ve boşuna bulmaktadırlar. Nietzsche'ye göre böyle bir toplumun kurtuluşu ancak sanatla ve özellikle müzikle olacaktır. Nietzsche, *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Sakıncası* adlı eserinin girişinde Goethe'den bir alıntı yapar ve etkinliği, gücü, yaşam enerjisini artırmayan her şeyden nefret ettiğini dile getirir (2020: 1). Yine bir başka eseri olan *Putların Alacakaranlığı* adlı eserinde Dionysosçu bir tavırdan bahsederken de yaşamın en dayanılmaz sorunları karşısında bile en yüksek bir yorum ve olumlu bir duruş içinde olmanın önemini anlatır. Hatta Nietzsche yaşamda güçlü ve zayıf tavırlı iki insan tipini şöyle tarif eder: Yaşama karşı güçlü bir tavır, yorum ve duruş içinde olan insanlar kendi perspektiflerini kendi üzerlerinden belirleyerek yaşamı yükselten yorumlar ortaya koyarlarken, zayıf tavır ve yorum içinde olanlar kendisi gibi olmayana yönelerek onu olumsuzlayarak yaşamı yorumlamaktadırlar. Kendilerine has bir perspektiften yaşama bakmadıkları için de kendi değerlerini belirlemekten uzaktırlar (Nietzsche,2020a:169, Nietzsche, 2013:32-33). Bu bakımdan onlar Nietzsche tarafından sürü olarak nitelendirilirler. İşte yaşamın bir gerçeği olan nihilizm bu iki grubu sınamaya tabi tuttuğu anda, kendi değerlerini üretmekten aciz olan grubun yaşama dair yeni ve güçlü bir yorum üretmeyeceği açıktır. Gücünü kendinden kendi varlığından alan diğer grup ise mutlak anlamların yokluğunda bir değer yoksunluğu bunalımı yaşamak yerine yeni değerler yaratabilecektir. İşte Nietzsche'ye göre yeni değerler yaratacak olan insan gücünü sanatla ve özellikle müzikle gösterecektir. İnsanların ve dolayısıyla da devletlerin nihilizmin bataklığına düşmeleri kaçınılmaz olsa da bu bataklığı kurutacak güç insanın elindedir. Nitekim insanın en önemli vasfı değer yaratmaktır. Nietzsche için yaşamın bir döngüsü olan nihilizmin aşılması ve insanın decadence içinde bitip tükenmemesi o kadar hayatidir ki, Nietzsche bu yüzden ustası

Schopenhauer'in felsefesinin nihilizme yenik düştüğünü (Nietzsche, 2010: 72) ve ayrıca değer verdiği sanatçı Wagner'in görüşlerinin yaşamı aşağıladığını, Wagner'in son yaptığı eserlerle yaşamda decadenci desteklediğini iddia edecektir. Halbuki Nietzsche için yaşam her anlamda yüceltilmeli ve varoluş haklı çıkarılmalıdır. Bu yüzden O, *Tragedyanın Doğuşu* adlı eserinde Antik Yunan halkından övgü ile söz eder ve Antik Yunan halkının yaşamayı bildiklerinden dolayı Onları yaşam ustaları olarak nitelendirir. *Tragedyanın Doğuşu* adlı eserinde Antik Yunan halkının varoluşun dehşetini, acılarını bizzat gördüklerine ve müzikle bu korkunun üstesinden geldiklerine dikkat çeker. Antik Yunan halkının müziği yaşamda karşılaştıkları olumsuzluklara karşı ve var oluşun acı ve dehşetine karşı bir tedavi bir dayanma gücü olarak kullanmaları Nietzsche için övgüye değer bir durumdur (Nietzsche, 2021: 60). Nietzsche'ye göre eski Yunan tragedyasında var olan ve gerçek tragedyanın ortaya çıkışını sağlayan iki güç vardır. Bu iki güç, ifadesini iki Yunan tanrısında bulan Apollon ve Dionysos'tur. Nietzsche için asıl olan Dionysos gücüdür. Peki bu nasıl bir güçtür ve ne anlama gelir Nietzsche için? O *Tragedyanın Doğuşu*'nda Dionysos gücünü anlatırken sarsıcı bir ses, melodinin bütünlüklü akışı ve armoninin düpedüz eşsiz dünyası ifadelerini kullanır. Dionysos'un müziği o kadar güçlüdür ki onun sesi karşısında Apollon'un kitharasının sesi kısılmıştır. Apollon'un temsil ettiği sanat plastik sanatlar yani görünüşlerin sanatıdır, resim, heykel, mimari gibi. Halbuki müziğin görünmeyen ama etkisi çok kuvvetli olan bir yönü vardır. Nietzsche'ye göre hatta dil bile görünüşlerin sembolüdür ve müzik karşısında zayıf ve yetersizdir. Müzik adeta bütün bir varoluşun dili ve anlamıdır Nietzsche için. Tam da buradan hareketle Türk Kültürü için müziğin anlamının da bir güç ifadesi olduğu söylenebilir, hatta Hun devleti zamanında Orta Asya devletlerarası ilişkilerde müzik aleti göndermek, sadece bir hediye yollamak anlamına gelmemekte; karşı tarafın hükümranlığının meşruiyetini tanımak anlamına gelmektedir, yine davul egemenliğin simgesidir (Vural, 2016: 95). Müziğin devletin işleyişindeki bu politik işlevinin yanında, toplumsal yaşamda da her türlü acıya karşı adeta bir kalkan olarak kullanıldığı da görülmüştür. Türk toplumunun önemli bir figürü olan ve hatta bizim iddiamıza göre Türk toplumunun ilk filozofları da sayılabilecek olan Kamlar, müziği acıların sağaltımında ve tıp alanında da primitif anlamda hastaların tedavisinde kullanmışlardır (Vural, 2016: 98). Daha önce de belirttiğimiz gibi, ilk Türk kaynakları olarak kabul edilen Göktürk kitabelerinde de Türkler için müzik en başta devletin gücünü ve büyüklüğünü temsil etmektedir. Türkler, yaşamın bir gerçeği olan nihilist öğelere karşı asla yenilmemişler ve bu nihilist öğeleri yaşamda müzikle alt etmeyi başarmışlardır ve Nietzsche'nin yaşamdaki nihilistik öğeleri bu tarzda alt eden milletler için kullandığı niteleme olan *yaşamın ustaları* unvanını hak etmişlerdir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türk düşüncesinde müziğin işlevi ve önemi felsefe açısından ve özellikle Nietzsche'nin müzik yorumu açısından değerlendirilmiştir. Türklerin topluluktan devlet olma sürecine uzanan köklü tarihinde müzik Konfüçyüs'ün de ifade ettiği gibi devlet kuran ve devlet yıkan bir güce sahiptir diyebiliriz. Türkler bütün askeri, siyasi, tıp, adet örf ve geleneklerinde müziğin gücünü idrak etmiş ve bu güçten faydalanmışlardır. Yaşamın getirdiği nihilistik öğeleri ve yaşamın trajik yüzünü müzikle alt etmeyi başarmışlardır. Türkler, Nietzsche'nin de üzerinde önemle durduğu yaşama karşı, varoluşa karşı güçlü ve trajik bir tutumun ifadesi olan amor fati öğretisini eylemlerinde göstermişlerdir. Böylece Türkler bir kez daha eylemsel bir yaşamı temsil ettiklerini göstermişlerdir. Yaşamlarının her alanında Nietzsche'nin dionizyak bir coşku, bir tavır olarak ifade ettiği duygu içinde olmuşlar ve yaptıkları müziğe de bu dionizyak duyguyu katmışlardır. Yaşamın hikayesi nasıl kurgulanırsa kurgulansın Türkler bu kurguda pasif ve edilgen değil aksine, aktif bir güçle yaşamda en önemli bir değer olan sanatı, müziği yaratarak bu kurgunun başkahramanı olmuşlardır. Yaklaşık altı bin yıl geçmesine rağmen Türk müziğinin gücü ve canlılığı bu iddiayı doğrulamaktadır.

Çalışmayı sonlandırırken bu konunun daha kapsamlı ve daha farklı bir perspektifi mahiyetinde şöyle bir araştırma önerisi de bu çalışmayı önsöz formuna sokabilir: Nietzsche, devletlerin ve insanların kültürel bir krizle karşı karşıya kaldıklarında mitlerin bu krizi aşmak için en önemli unsur olduğunu belirtmiştir. Nietzsche felsefe tarihinde Sokrates öncesi Tragedyaların mitos örgüsünün insanlar üzerinde yarattığı coşkuyu övgü ile dile getirir. Bu coşku insanları yaşamda diri tutmuş ve adeta onları yaşama ayartmıştır. Türklerin tarihinde de Manas Destanı, Ergenekon Destanı ve Türeyiş Destanı, Alp Er Tonga Destanı gibi destanların felsefi yönden araştırılması ve incelenmesi Türk kültürünün tarih arşivine yeni bir yorum getirmesinin önemli olduğunu düşünmekteyiz.

ETİK BEYAN

"Türk Düşüncesinde Müziğin Önemi Nietzsche İle Düşünmek" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmacının diğer kişi veya kurumlarla yaşanabilecek herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Altınölçek, H. (2015). *Türk Kültür Dünyasında Uygur Askeri Müziği*. Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2(2), 243-250.
- Çandarlıoğlu, G. (2003). *İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Güvenç, R. O. (2002). *Eski Türklerde Müzik İle Tedavi*, *Türkler*, c. 3, Ankara.
- Kaya, E. E. (2012). *Türk Ordu Geleneğinde Askeri Müzik Olgusu*, *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 1(03), 93-105.
- Nietzsche, F. (1999). *Ahlak Ötesi Anlamda Doğru ve Yalan Üzerine*, (Çev: A.Onur Aktaş), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Nietzsche, F. (1999). *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, (Çev: Turan Ofazoğlu), Asa Kitabevi, Bursa.
- Nietzsche, F. (2010). *Wagner Olayı, Bir Çalgıcı Sorunu, Nietzsche Wagner'e Karşı, Bir Ruhbilimcinin Yazıları*, (Çev. M, O Toklu), Say Yayınları, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2010). *Putların Alacakaranlığı*, (Çev. Mustafa Tüzel), Türkiye İş bankası Yayınları, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2013). *Ahlakın Soy Kütüğü Üstüne*, (Çev. Ahmet İnam), Say Yayıncılık, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2020a). *İyinin ve Kötünün Ötesinde*. (Çev. Mustafa Tüzel). Say Yayınları, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2020). *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Sakıncası Zamana Aykırı Bakışlar-2*. (Çev. Mustafa Tüzel), İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2020b). *Şen Bilim/ Ana Metin*, (Çev. Ahmet İnam), Say Yayıncılık, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2020c). *Güç İstenci*, (Çev. Nilüfer Epçeli), Ankara.
- Nietzsche, F. (2021). *Yunanlıların Trajik Çağında Felsefe*, (Çev. Nusret Hızır), Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2021). *Tragedyanın Doğuşu*, (Çev. Mustafa Tüzel), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Nietzsche, F. (2022). *Platon Öncesi Filozoflar*, El yazmalarını Derleyen: Paolo D'lorio, Sunuş ve notlar: Paolo D'lorio, Francesco Fronterotta (Çev. Nur Nirmen), Pinhan yayıncılık, İstanbul.
- Öztuna, N. Y. (1976). *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, Milli Eğitim basımevi, İstanbul.
- Ögel, B. (2000). *Türk Kültür Tarihine Giriş*. C. IX, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri, Ankara.
- Ögel, B. (2002). *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*, C. II, TTK Yay, Ankara.
- Pirgon, Y. (2014). *Osmanlı Dönemi Mehteran-ı Tabl-ı Alem Teşkilatına Genel Bir Bakış*, *Akademik Bakış Dergisi*, 42, 107-129.
- Schopenhauer, A. (2020). *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*, (Çev A. Onur Aktaş), Doğu-Batı Yayınları, Ankara.
- Somakçı, P. (2003). *Türklerde Müzikle Tedavi*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 15, 131-40.
- Sorgner, S. L. (2022). *Nietzsche and Music*, Cambridge Scholars Publishing.
- Tanrikorur, Ç. (2005). *Osmanlı Dönemi Türk Musikisi*, Dergah Yayınları, İstanbul.

- Uçan, A. (2000). *Geçmişten Günümüze, Günümüzden Geleceğe Türk Müzik Kültürü*, Müzik Ansiklopedisi, Ankara.
- Vural, Göher, F. (2016). *İslamiyet'ten Önce Türklerde Kültür ve Müzik, Hun, Göktürk ve Uygur Devletleri*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.

EXTENDED SUMMARY

Turkish music, which has a history of approximately six thousand years, dates back to the beginning of Turkish culture on the shores of Selenge-Orhun. The first primitive examples of this six thousand year adventure of music began by imitating the sounds of nature and especially the sounds of celestial events. The Turks attributed strong meanings to these celestial events. For example, since thunder and lightning are the most powerful sounds of natural phenomena, they likened the state and its functioning to thunder; again, they likened the nevbet drumming ceremonies, an important ceremony in Turks, to thunder; their flags, the shining of their words and the sounds made by the words to lightning and thunder. We understand from this that for the Turks, who believed that sound and every living and non-living thing in nature had a different talisman and power, music was also a talisman of life and had an important function symbolizing the power of all the states they established. As a matter of fact, music, which we can also call the leaven of Turkish traditions, has both a social, political and religious function in the Turkish thought system. From a philosophical point of view, Our investigations and research have shown that for the Huns, known as the first Turkish community and the first Turkish state that emerged in the foothills of the Altai Mountains, music, rather than being a source of nihilistic feelings, has a function in the sense that a sound identical to nature is a social leaven of traditions that will sustain society. For the Gokturks and Uyghurs, who were entitled to represent the state and cultural heritage of the Huns, music continued to be a vivid and powerful symbol of all kinds of representation in life. In the Gokturk inscriptions, which are accepted as the first written Turkish source, music was emphasized as the most important representation of the power and greatness of the state. Turkish states also benefited from the power of music in the wars they fought. The offensive trumpets, which exhilarated the army in the war, symbolized the unity of the state and the nation. This information shows us that music is a symbol of power for the Turks and an effective method of staying positive and alive towards life. This function and meaning of music in the functioning of the state has the same effect on their social life. For example, the Kams, known as an important figure of Turkish

culture and tradition, are both religious and scientific men, doctors, magicians and musicians of the society. They used music for the treatment of the sick and for worship purposes, as well as for magical purposes by having an effect on humans and animals. In social life and religious rituals, music has been a cultural leaven that invokes good spirits and expels evil spirits, as well as an expression of pleasure, fun and sadness. Since Nietzsche's views on music are the subject of this study in order to understand the philosophical implications of the Turks' utilization of music as a symbol of power, it can be said that while the meaning of music for Turks on this side of the river of history flows as mentioned above, there are similarities when we look at the meaning and function of music for the German philosopher. Nietzsche on the other bank of the river. For Nietzsche, music is the most important leaven of activity, vitality and culture in life. So much so that Nietzsche criticized the last fruits of his friend and comrade Wagner's art (especially Parsifal) because of this meaning he attributed to music. Because he perceived nihilistic elements and contempt for life in Wagner's music. Ultimately, Nietzsche is a philosopher of life, and according to him, everything that man creates is a cause of the will to power in man. In other words, all the activities that human beings perform, all the systems and structures they establish are a manifestation of the will to power. From this point of view, when we look at how Nietzsche evaluates art and music, art is not an activity independent of human motives and desires. On the contrary, it is a stimulus of the will to power. In other words, human beings adopt a positive or negative attitude towards life and its tragic face with the significant influence of art and music. According to Nietzsche, music nourishes in human beings an enthusiastic feeling towards life and existence in accordance with the concept of amor fati. Nietzsche calls this enthusiastic feeling a dionysiac attitude. Thus, no matter which story of life one encounters, the human being is not a passive element of this fiction, but rather an active element that re-creates this fiction anew and by creating new values. Art and music are the main actors of these values created by human beings. In this study, the function and importance of music in Turkish thought is evaluated in terms of philosophy and especially Nietzsche's interpretation of music. In the deep-rooted history of Turks from community to statehood, we can say that music has the power to build and destroy states, as Confucius expressed. Turks have realized the power of music in all their military, political, customs and traditions and have benefited from this power. They have managed to overcome the nihilistic elements of life and the tragic face of life with music. Turks have demonstrated in their actions the doctrine of amor fati, the expression of a strong and tragic attitude towards life and existence, which Nietzsche emphasized. Thus, Turks have once again shown that they represent a life of

action. In every aspect of their lives, they have been in a state of what Nietzsche refers to as a dionysiac enthusiasm, an attitude, and they have incorporated this dionysiac feeling into the music they make. No matter how the story of life is fictionalized, Turks have not been passive and passive in this fiction, on the contrary, they have been the protagonists of this fiction by creating art and music, which is the most important value in life, with an active power. The power and vitality of Turkish music despite the passage of nearly six thousand years confirms this claim. In this study, while philosophically evaluating the function of music in Turkish thought, we have also observed that, in addition to music, myths and legends also have a political and social function. Although the importance and philosophical meaning of myths in Turkish thought and culture is another research that will be a continuation of this research, it should be noted that Nietzsche stated that myths are the most important element to overcome this crisis when states and people face a cultural crisis. In the history of philosophy, Nietzsche praised the enthusiasm created by the mythos of pre-Socratic Tragedies on people. This enthusiasm kept people alive and almost seduced them to life. In the history of Turks, we think that philosophical research and analysis of epics such as Manas Epic, Ergenekon Epic and Derivation Epic, Alp Er Tonga Epic are important in terms of bringing a philosophical interpretation to the history archive of Turkish culture.